

РЕШЕНИЕ

№ 67

гр. София, 14.02.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД в публично заседание на шестнадесети ноември през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Галина Тонева

Членове: Теодора Стамболова
Милена Панева

при участието на секретаря Илияна Рангелова
в присъствието на прокурора Кирил Иванов
като разгледа докладваното от Милена Панева Касационно наказателно дело от
общ характер № 20228002200787 по описа за 2022 година

Касационното производство е образувано на осн. чл. 341 НПК по жалба на адв. Вл. С., като защитник на подсъдимия В. В., срещу решение № 206 от 11.07.2022 г. по ВНОХД № 296/2022 г. на Софийския апелативен съд-Наказателно отделение.

В жалбата са изтъкнати съображения, предназначени да обосноват всяко от касационните основания по чл. 348, ал. 1, т.т. 1 – 3 НПК. Заявена е в тази връзка претенция, че съдилищата от предходните инстанции са се лишили от доказателствен анализ. Отправен е упрек към съставите на СГС и САС за спестяване на отговор на поставени на вниманието им съществени възражения на защитата. Настоява се, че причина за смъртта на К. С. е т.нар. еротична асфиксия, а не умишленото ѝ умъртвяване. Направено е възражение за допуснат при изготвянето на съдебно-психиатричната и психологична експертиза за подсъдимия порок, въпреки наличието на който заключението на тази експертиза е ползвано при решаването на делото. Възражава се и за явна несправедливост на наложеното наказание, като в тази връзка са изложени съждения против възможността извършеното да бъде определено като изключително по тежестта си и да предопредели безсрочно лишаване на подсъдимия от свобода. Направено е искане за отмяна на оспорения въззивен акт и за връщане на делото за повторното му разглеждане от друг състав на въззивния съд с оглед възприемане на квалификация на деянието по чл. 122, ал. 1 НК. В алтернатива защитникът моли за смекчаване на наложеното наказание.

В срока по чл. 351, ал. 4 НПК възражение срещу жалбата е депозирал повереникът на гражданските ищци и частни обвинители – адв. Зл. С., която е оспорила състоятелността на всеки от доводите в тази жалба и е настояла за оставяне в сила на въззивното решение.

В съдебното заседание пред настоящия състав адв. С. поддържа жалбата, изложените в нея съображения и направените алтернативни искания.

Представителят на Върховната касационна прокуратура пледира за оставяне на въззивното решение в сила.

Повереникът на гражданските ищци и частни обвинители заема същата позиция, заявявайки, че поддържа всички доводи, с които е оспорила състоятелността на касационната жалба. Отправя искане за присъждане в полза на гражданските ищци и частни обвинители на сумата по направените от тях разноски в касационното производство, като представя доказателства за това.

Гражданският ищец и частен обвинител И. С. се солидаризира с позицията на повереника си.

Гражданският ищец и частен обвинител И. С. настоява за потвърждаване на въззивния акт, подчертавайки, че извършеното престъпление е обрекло нея и съпруга ѝ на доживотно страдание. Счита, че смекчаване на наложеното на подсъдимия наказание би било негативен знак за обществото.

Подсъдимият В. подкрепя аргументите, с които защитникът му е оспорил въззивното решение. В последната си дума заявява, че разбира тежестта на деянието си, както и че не е искал да лишава от живот К., а я е обичал. Моли за справедливо решение.

Настоящият състав, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на оспорения съдебен акт в рамките на правомощията си по чл. 347 НПК, установи следното:

С присъда № 260007 от 08.02.2022 г. по НОХД № 523/2020 г. Софийският градски съд-Наказателно отделение, 30-ти състав е признал подсъдимия В. В. В. за виновен в това, че за времето между 23:30 часа на 15.01.2019 г. и 04:00 часа на 16.01.2019 г. в гр. София, ж.к. „Б.“, бл. **, вх. Б, ет. 3, ап. 70 умишлено и с особена жестокост умъртвил К. И.а С., поради което и на осн. чл. 116, ал. 1, т. 6 вр. чл. 115 НК и чл. 54 НК му е наложил наказание доживотен затвор при първоначален специален режим на изгърпяване.

С тази присъда и на осн. чл. 52 вр. чл. 45 ЗЗД подсъдимият е осъден да заплати обезщетение в полза на всеки от гражданските ищци И. в. С. и И. А. С. за претърпени неимуществени вреди от престъплението в размер на по 250 000 лева за всеки от двамата, ведно със законната лихва от датата на увреждането.

С оглед изхода на делото и на осн. чл. 189, ал. 3 НПК в тежест на подсъдимия е възложено заплащането на направените по воденето на делото разноски, както и на разноските, направени от гражданските ищци и частни обвинители С.и, държавна такса върху сумата по всяка от уважените искиви претенции и държавна такса за служебно издаване на изпълнителен лист.

С оспореното по касационен ред въззивно съдебно решение присъдата е потвърдена изцяло.

Жалбата срещу въззивния акт е частично основателна.

С уточнението, че първоинстанционната присъда е извън предметния обхват на прекия касационен контрол, проверката, която настоящият състав извърши не потвърди оплакванията за процесуални нарушения в дейността на въззивната инстанция. Съдържанието на оспорения съдебен акт недвусмислено показва пълноценно изпълнение на задачата на въззивната инстанция за цялостен контрол над присъдата и на фактическата и юридическата нейна обосновааност. Даден е отговор на всички, изложени във въззивното производство съществени възражения на страните, включително на основното възражение на защитата – за това, че смъртта на С. е резултат на нещастно случайно стечение на обстоятелствата при нестандартен сексуален акт. Отговорите са съдържателни, професионално обосновани, подчинени изцяло на регулиращите съответната съдебна преценка правни предписания. В рамките на правомощията си въззивният съд е подкрепил доказателствения анализ, направен от първата инстанция, като е изложил и собствени съображения. Съставът на САС е бил изчерпателен при излагането на

аргументите, поради които е споделил подхода на първата инстанция по отказ да възприеме като достоверна версията за инкриминираните събития, предложена с обясненията на подсъдимия и с част от предназначенията да ги подкрепят показанията на свидетелите Сл.. Одобряващият изводите на първата инстанция коментар относно възможността събитията да са протекли по описания от подсъдимия начин, а именно задушаването на С. да се е случило в рамките на нестандартен еротичен акт, е направен не по неограничено свободно усмотрение на съдилищата, както счита защитникът, а въз основа на стройна и логически изградена верига от доказателствено обосновани аргументи, основно свързани с факта, че приживе в отношенията си с предходни свои интимни партньори К. С. не е заявявала предпочитания към нетрадиционни сексуални практики, че сам подсъдимият, правейки интимни признания пред свид. Н. и коментирайки връзката си с нея в този контекст не е споделил факти за подобни нейни предпочитания. Обсъдени са в тази връзка като красноречив показател и действията на подсъдимия след настъпването на смъртта на С. – не по осигуряване на спешна специализирана помощ, а по прикритие на случилото се в рамките на около 18 часа. Фактът на намеренията в апартамента предмети, обобщено назовани от защитника като „секс играчки“, е некоректно ползван при обжалването, като интерпретацията му е напълно дистанцирана от доказателствата, сочещи, че тези предмети не са били на К. С. и че не тя ги е внесла в жилището. Фактът на наличието им в апартамента, в който е извършено убийството, не свидетелства за нищо друго, освен за простото си съществуване.

Оспорвайки умисъла на подсъдимия за умъртвяване, адв. С. е настоял, че констатациите на съдилищата по този въпрос са лишени от аргументация и не съдържат отговор на въпросите имало ли е съпротива от страна на жертвата и поставена ли е била тя в безпомощно състояние. Съображенията, изложени в тази връзка, в голямата им част насочват единствено към придаване на генерална значимост на собствената на защитника интерпретация на част от доказателствените източници (обяснения на подсъдимия и показанията на свидетелите Ст. и Як.) и фактите, но не и към назоваване на конкретни пороци в дейността на съда. С такъв характер е настояването, че младостта и хобито на починалата, свързано със ски каране са ѝ обезпечавали физическа възможност „с лекота да отхвърли нападателя, който и да е той или да му нанесе видими поражения“; че свидетелите Ст. и Як. са спестили информация за сексуалните си отношения с починалата, защото „секса е интимно преживяване и не е тема за разискване“; че ако събитията са се развили при липса на осветление в помещението, подсъдимият не е имал възможност да установи състоянието на С.. В доказателствения процес обаче достойнствата на субективната житейска логика и индивидуалния социален опит не са достатъчни за установяването на истината относно фактите, поради това е невъзможно да се абсолютизират. Истината в наказателното производство е формална – тя се установява чрез следване на установените процесуални правила за достигането ѝ, както и на правилата на формалната и аргументативната логика. В случая въззивното решение е основано на извършено от съда качествено опознаване на фактите чрез успешно прилагане на основните процесуални правила и логически прийоми за формиране на вътрешната съдебна убеденост.

Въззивният съд е упрекнат за това, че не е обсъдил възможността подсъдимият първо да е изпълнил намерението си за умъртвяване на С., а след това да е предприел опити за стимулиране на сексуалното ѝ желание. Спестявайки коментар относно съществуването на такава възможност, съставът на САС не е нарушил закона и задължението си с внимание и с професионална ангажираност да

изследва доказателствата, експертните изводи и установената чрез тях релевантна информация. За да наложи необходимост от изследването ѝ, една хипотеза относно възможния развой на инкриминираното събитие, освен че трябва да е в рамките на обвинението, тя трябва да притежава и поне минимум качествена адекватност, от каквато предложената от защитата възможност е напълно лишена и настоящият състав не допуска, че адв. С. очаква обосноваване на различен от този отговор.

Що се касае до механизма на причиняване на смъртта, приет от съдилищата и възпроизвеждащ описания в обвинителния акт, той е изведен на базата на коректен прочит и интерпретация на заключението на изследвалата този въпрос съдебно-медицинска експертиза с позоваване на установените при аутопсията морфологични белези от типа на травматични увреждания в областта на главата, устата и шията на К. С., както и позата, в която е намерен трупът ѝ. Възраженията срещу съдебните изводи по този въпрос са направени без връзка с действителното съдържание на експертното заключение, въпреки формалното позоваване на него и при произволна интерпретация на същото, както и на устните разяснения, направени от вещите лица при разпита им пред съда. Коректният прочит на казаното от експертите показва, че те са отrekli не възможността умъртвяването да е причинено чрез запушване на дихателните отвори, притискане на шията и подлагане на силен натиск и обездвижване на гърдния кош и корема, както е преценил защитникът, а са отхвърлили вероятността по времето на упражненото от подсъдимия въздействие в аналната и ректалната област на починалата и при причиняването на установените в тази област увреждания С. да е била в съзнание. В контекста единствено и само на тази възможност експертите са коментирали отсъствието на категорични следи от борба на жертвата и нейно противопоставяне на действията на подсъдимия и са елиминирали тази възможност, аргументирайки се с деликатността и силната болезненост на увредената анатомична област.

Вярно е, че възражението за липса на категорични следи от борба на пострадалата не е коментирано в контекста на възможността в процеса на задушаването ѝ С. да не е реагирала със съпротива. Пропускът не е съществен. Липсата на достатъчно и категорични такива следи не поставя под съмнение, а още по-малко компрометира съдебният извод за умишлено извършено умъртвяване, като се има предвид краткия период, в който преустановеният приток на кислород е довел до изпадането на С. в безсъзнателно състояние. От друга страна, съпоставена с физическите данни на подсъдимия, тежащ към процесната дата 87 кг. (според отразеното в протокола за медицинско изследване и вземане на биологични проби - т. 2, л. 81 от ДП), грацилната физика на С. е правела илюзорна физическата ѝ възможност ефикасно да се противопостави на действията му, при това с лекотата, за която настоява защитникът. По-важно е, че липсата на обективни находки, красноречиво показващи оказана от С. съпротива срещу действията на подсъдимия не изключва априори възможността опит за такова противопоставяне да е бил направен от нейна страна, както вярно са заключили и съдилищата от предходните инстанции. Още повече, че по ръцете ѝ са установени следи от кръвонасядания, които според вещите лица е възможно да са оставени именно при хващането им, за да се елиминира съпротива.

Във връзка с възражението на адв. С., че въззивният съд е дължал обсъждане на доказателствата и отговор на въпроса дали С. е била приведена в безпомощно състояние, следва да се отбележи, че привеждането на жертвата в такова състояние не е необходима предпоставка за извършването на убийство, а наличието му обуславя по-тежка правна квалификация на престъплението, каквато в случая резонно не е възприета от органите на досъдебното производство. Състояние с

характеристиките на безпомощност е било това, в което К. С. се е намирала, когато е била упражнена гаврата с тялото ѝ.

Коментирана е от въззивния съд и възможността при конкретните обстоятелства и обстановката, в която е извършено престъплението подсъдимият да не е разбрал за настъпилата смърт на С. (стр. 13 от решението), като обосновано тази възможност е отхвърлена.

Без връзка с наличните доказателства и със съдържанието на въззивните мотиви е възражението срещу констатациите в тях за конкретния повод, катализирайки агресивната изява на подсъдимия. Според защитника съдебните изводи по отношение на тези обстоятелства надхвърлят изводимото от доказателствата. Проблемът е коментиран от въззивния съд (стр. 11 от решението) и не произволно, а в точно съответствие с действителното съдържание на съобщеното от свид. Сл. и със съдържанието на записите от неговото обаждане на тел. 112 е прието, че подсъдимият е предприел насилието над починалата след възникнал скандал между двамата в процесната нощ. Нищо по-различно като извод не налага съобщеното от свид. Ар. за разговора ѝ с подсъдимия, като се има предвид, че този разговор предшества с повече от денонощие скандала между него и пострадалата от процесната нощ.

На фона на установените при аутопсията разкъсвания на ануса и ректума, тяхната множественост и наличието сред тях на такова, което е определено от експертите като „изключително тежко“, цинично звучи настояването, че въздействието, което подсъдимият е упражнил в тази анатомична област на С. е било, за да стимулира у нея сексуално желание. Въпреки откровено грубият негов характер, въззивният съд е обсъдил това възражение и му е дал качествено обоснован отговор, отхвърляйки състоятелността му (стр. 13 от въззивното решение).

Възражението, че за изследването на подсъдимия в рамките на комплексната съдебно-психиатрична и психологична експертиза е следвало да се призове и защитника му и че това изследване практически е осъществено без участието на В., е основано на неверни твърдения и на необоснованата субективна увереност на защитника, че подсъдимият е отказал да сътрудничи на вещите лица „най-вероятно поради указания на своя защитник в негово отсъствие да не участва в процесуално-следствени действия“. Обективна основа за тези съждения не е посочена, макар отправеният упрек да е тежък, като в съдържателен план носи твърдение за нарушаване на показателите в работата на вещите лица и тяхната добросъвестност. А и не би могло да бъде посочена. Такова заключение не се налага нито от съдържанието на представената в писмен вид експертиза, нито от направените в съдебното заседание пред първостепенния съд устни разяснения от участвалата в експертния екип д-р Ст.. Преди всичко, при разпита ѝ в съдебното заседание от 20.07.2021 г. д-р Ст. е заявила изрично, че подсъдимият е сътрудничил при провеждането на психиатричното и психологичното негово изследване, че е бил прегледан, че е събрана именно от него анамнеза, че е извършен биопатографски анализ, проведен е разговор с него, проведени са психологични тестове, които не е възможно да протекат без неговото съгласие и участие. А това е видно и от самата изследователска част на експертизата, в която, противно на мнението на защитника, са описани и всички, приложени по отношение на В. психологични тестове. Впечатляващ е факта, че макар да е настоял, че подсъдимият не е сътрудничил на вещите лица, което по същество означава, че заложените в експертизата анамнезни данни за него, резултатите от проведени негови тестове и пр. представляват изкуствена конструкция на експертното въображение, обосноваността на тази експертиза не е била оспорена от защитата пред въззивния

съд, не е била оспорена верността на отразените в нея факти, послужили като отправна точка за експертните анализи и оценки. Това налага извод за самоцелност на възражението.

Отсъствието на защитника при провеждането на коментираното експертно изследване на подсъдимия не опорочава същото. Действително чл. 55, ал. 1, изр. 2 НПК регламентира право на обвиняемия защитникът му да участва във всички действия по разследването, провеждани с негово (на обвиняемия) участие. Корелативно на това е предвиденото в чл. 99, ал. 1, изр. 2 НПК право на защитника да участва във всички действия по разследването с участието на обвиняемия. Тези разпоредби обаче трудно могат да се отнесат към провеждането на съдебно-психиатрична и/или психологична експертизи. Макар при експертизата да е налице проявление на сходни черти с останалите следствени действия, отликите са съществени. И те са свързани не само с това, че експертизата не е ориентирана към събиране, а към проверка на доказателства и че разпоредбите на гл. XVII, разд. II от НПК са очевидно неприложими към протокола за нея. Една от характеристиките на експертизата е, че тя е основана на специални познания в съответната област (наука, техника, изкуство), върху чието прилагане защитникът не би могъл да влияе с участието си в експертизата, а чл. 99, ал. 1, изр. 2 НК и чл. 55, ал. 1, изр. 2 НПК предвиждат право на участие, а не просто присъствие на защитника. Освен това, резултатът от експертното изследване зависи и от специфични предпоставки, като прилаганата методика и условията за провеждането му, които биха направили присъствието, а още повече участието на защитника безпредметно, а в някои случаи и неподходящо. За съдебно-психиатричната експертиза в принципен план не винаги е достатъчен еднократният преглед, а понякога се налага динамично лекарско наблюдение в условията на болничен стационар, напр. за изясняване на клиничната картина на налично психично заболяване, за уточняване на диагноза и пр., което понякога изключва възможността за присъствие на защитник. От друга страна, експертизата се извършва в условията на суверенност на вещото лице, на което е възложена. Тази суверенност предполага преценка и избор на необходимите условия за извършването ѝ. В случая вещото лице Ст. изрично е заявила в съдебното заседание, че присъствието на трети лица при събеседването с лицето, по отношение на което се прави психиатрично изследване, не винаги е уместно. От друга страна, реализацията на правата, произтичащи от цитираните по-горе процесуални разпоредби предполага активност на обвиняемия и/или на защитника му по заявяване на изрично желание в такава насока. В случая такава активност липсва.

Възражава се на следващо място, че съдебно-психиатричното и психологично изследване на подсъдимия е трябвало да се проведе в стационарни условия. С това настояване защитникът е влязъл в пряка конкуренция с вещите лица, чиято преценка единствено (а не тежестта на обвинението, както се настоява в касационната жалба), е меродавна за сложността на случая в психиатрично отношение и необходимостта от провеждане на изследвания и наблюдение в условията на болничен стационар. В случая такова мнение не е изразявано от страна на вещите лица, съответно съдилищата от предходните инстанции не са имали основания да обмислят настаняване на подсъдимия в специализирано заведение за провеждане на експертно изследване.

Въз основа на правилно установените факти точна е съдебната преценка, че извършеното съставлява умишлено убийство с особена жестокост. В тази връзка и по пътя на съждения, базирани на осигурената по делото валидна информационна основа съдът е назвал действителни факти – че подсъдимият съзнателно и целенасочено е лишил К. С. от живот, блокирайки с едната си ръка дихателните ѝ

отвори (уста и нос), а с другата – притискайки шията ѝ, както и упражнявайки натиск с тялото си върху гръдния ѝ кош и корема ѝ, обездвижвайки ги. Квалификацията е съответна на установените факти и на указанията по прилагането ѝ, съдържащи се в ППВС № 2/1957 г., т. 15, като се имат предвид спецификите на упражненото въздействие и директният контакт с агонизиращото тяло на потърпевщата, който подсъдимият е упражнявал до изпадането ѝ в безсъзнание, оставайки равнодушен към страданията ѝ.

Въззивният съд е обсъдил и обосновано е отхвърлил предложената и на неговото внимание възможност деянието на подсъдимия да бъде правно квалифицирано като убийство по непредпазливост, като правилно е преценил, че доказателствата, които определят формата на вината на подсъдими, обосновават именно пряк умисъл, а не непредпазливост.

С основание обаче се възразява за явна несправедливост на наложеното от първостепенния и утвърдено от въззивния съд наказание - доживотен затвор. Възражението е било поставено на вниманието на въззивната инстанция, но не е получило нужното качествено обсъждане от гледище на предпоставките за налагане на наказанието доживотен затвор – изключителна тежест на престъплението и невъзможност към момента на санкциониране на извършилия това престъпление да се прогнозира поправянето му в рамките на срочното лишаване от свобода.

Въззивният съд е изложил аргументи, предназначени да обосноват изключителна тежест на престъплението, но цялостното обсъждане на проблема е поставено на погрешна плоскост. Според решението формулировката, с която борави чл. 38а, ал. 2 НК - „изключително тежко престъпление“, не е точна, защото „единственото понятие, използвано от законодателя, е „тежко престъпление“, определено в чл. 93, т. 7 НК“. Всъщност, чрез посочената формулировка законодателят е дал израз на волята си, че за налагане на доживотен затвор не е достатъчно извършеното престъпление да е наказуемо с лишаване от свобода над пет години, т.е. да е тежко по смисъла на чл. 93, т. 7 НК, а са нужни допълнителни фактори, надхвърлящи наказуемостта, които обуславят извънмерна негова тежест. В по-нататъшното си изложение САС вярно е отбелязал, че законът не дефинира изключително тежкото престъпление и че наказуемостта не е критерий в това отношение, но е приел, че преценката за изключителна тежест на престъплението трябва да се прави „с оглед на настъпилите вредни последици и на други отегчаващи обстоятелства, при които се разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и на дееца, надхвърляща значително тази на обикновените случаи от съответния вид.“ Това съждение очевидно е основано на дефиницията за особено тежкия случай, съдържаща се в чл. 93, т. 8 НК, доколкото буквално я възпроизвежда, допълвайки я с уточнението, че обществената опасност на деянието и на дееца трябва значително да надхвърля тази на обикновените случаи от съответния вид. Залагайки обаче престъпленията от *съответния вид* като базисна предпоставка за сравнение при преценката за изключителна тежест на престъплението, въззивният съд е изградил погрешна концепция за приложимостта на доживотния затвор, както по принцип, така и в конкретния случай. За нуждите на това сравнение референцията не може да е към престъпленията от съответния вид, защото „от съответния вид“ са и престъпленията по основния състав, и тези по всички по-тежко квалифицирани състави, както и по привилегированите състави на престъпленията от конкретен вид. Този факт би направил съпоставката привидна, предопределяйки изхода от нея, като се има предвид, че по-тежко квалифицирания състав е по-тежко наказуем – от една страна, а от друга страна дефинитивно съдържа допълнителни признаци, променящи (завишаващи) нивото на

обществената опасност спрямо основния състав на престъплението от съответния вид. Изходна база за сравняване и съпоставка на тежестта не биха могли да бъдат и престъпления с друга квалификация в рамките на същия вид посегателство, тъй като в този случай различията в обусловения от различните квалификации съставомерни признаци биха елиминирали всяка възможност за реалност на тази съпоставка. За това сравнението може да се извършва само с обикновените случаи на престъпления от същия вид, но и със същата правна квалификация, т.е. с престъпленията, които носят минимума специфични за тази квалификация особености, които е имал предвид законодателят, когато я е въвеждал в нормения комплекс на Наказателния кодекс. От друга страна, въззивният съд е пренебрегнал факта, че особено тежкият случай по дефиниция е обусловен от обществената опасност на деянието и на дееца, а изключителната тежест, която има предвид чл. 38а, ал. 2 НК (както и чл. 38, ал. 1 НК) е характеристика на престъплението.

Тези постановки се съдържат и в цитираните във въззивния акт решения на върховната инстанция, като в първото от тях (Р-452-70 г., I н.о. на ВС) ясно е посочено, че „квалифициращото обстоятелство може да има степени от много лека до изключително тежка. Тези степени следва да се вземат предвид при определяне изключителната тежест на конкретното престъпление.“

В случая опит за съпоставка на извършеното престъпление с обичайния случай на убийство с квалификацията по чл. 116, ал. 1, т. 6, пр. 3 НК не е направен. Вместо това доживотният затвор е индивидуализиран от първостепенния съд с аргумент за превес на отегчаващите обстоятелства и този подход е споделен и от втората инстанция. Изборът на наказанието е мотивиран с преценката на съдилищата за проявени от подсъдимия „хладнокръвие и нечовечност при прикритие на убийството, оставяйки трупа 18 часа в състоянието, в което е открит при огледа“; с констатацията за проявен от В. цинизъм в това след убийството да се представя от името на жертвата в електронна комуникация с двама от свидетелите; с мотивът и причината за престъплението, свързани според СГС и САС с изявено от подсъдимия „чувство за собственост върху живота на С.“; със съдебната преценка за отсъствие у него на ценностни задръжки и осмисляне на моралните стандарти в обществото; с личността на жертвата – нейната възраст, трудова ангажираност, широк приятелски кръг; с факта на лишаването на родителите на починалата от единственото им дете. Очевидно е, че болшинството от тези обстоятелства не характеризират престъплението, а единствено и само личността на подсъдимия. А както вече бе подчертано, изключителната тежест, която има предвид чл. 38а, ал. 2 НК е характеристика на престъплението. Съдебната практика извежда изключителната тежест от съчетаното действие на няколко фактора, като начина на изпълнение на престъплението; специфики на обстановката, в която е извършено то; от наличието на няколко квалифициращи признака (два и повече); от специфики на непосредствения обект на посегателство (напр. убийство на няколко лица или на малолетно лице); от мотива за престъплението; от характера и многобройността на засегнатите с престъплението блага; от личността на дееца (напр. предходна негова съдимост, психологически и психиатричен негов профил, или ако е лице, заемащо определено обществено или служебно положение); личността на жертвата и пр.

В случая част от аргументацията, ползвана от съдилищата от предходните инстанции, в т.ч. и от САС, практически представлява неколккратно преформулиране на едно и също обстоятелство – свързано с личностната характеристика на подсъдимия, намерила изява в действията му след убийството. Както бе посочено, по този начин обосновката на изключителната тежест на престъплението е подменена с аргументи за опасността на подсъдимия. Колкото до

възможността изтъкнатият от съдилищата мотив за убийството да се третира като отегчаващ фактор, поначало всяко посегателство над живота или телесната неприкосновеност на друг човек е израз на поне моментно отношение на превъзходство и власт над чуждия живот или здраве. Всяко убийство, не само инкриминираното, надхвърля прогнозите за нормално, очаквано и желано човешко поведение, разумно обосновани и направени в психичните и психологични норми за човешката личност. За това приетите от съдилищата причини и мотив за престъплението не отличават същото от обичайните случаи на убийство, извършено с особена жестокост и още по-малко са способни да обосноват, било то сами по себе си или в съчетание с останалите, изтъкнати от съдилищата отегчаващи обстоятелства, онова радикално различно ниво на обществена опасност на извършеното, което е имал предвид законодателят, установявайки изискването на изключителна тежест на престъплението.

Липсата на ценностни задръжки и осмисляне на моралните стандарти в обществото е принципно характерна за всяко престъпление, доколкото с него се пристъпват правни и морални норми, насочени към регулиране на живота в общност.

Въззивният съд е придал значение на отегчаващо обстоятелство на преценката си, че подсъдимият „не е изпитал каквато и да е вина при извършването на деянието“, пренебрегвайки по този начин факта, че изключителната тежест подлежи на доказване и то на доказване чрез факти, а не чрез съждения за такива и чрез оценки.

Като предпоставка за утвърждаване на наложеното наказание е посочена жестокостта на подсъдимия, изявена според въззивния съд „в използване на беззащитното състояние“ на жертвата за умъртвяването ѝ. Касае се за аргумент с неясно съдържание, който не е развит чрез подкрепящи го конкретни доказателствено установени факти. Неясно е какво точно се има предвид под „беззащитно състояние“. Единственият факт от приетите с въззивното решение за установени от обстановката, в която е извършено убийството и който може да се подчини на такава оценка, са описаните действия на подсъдимия по притискане със собственото си тяло на лежащото на дивана по гръб тяло на пострадалата, вкл. в коремната област и гръдния кош, които са били способни да парират движението на ръцете и краката на С.. Този момент обаче е приет от съдилищата като част от механизма на изпълнение на престъплението и обосноваващ извършването му с особена жестокост. Т.е. касае се за съставомерно обстоятелство. Повторното му третиране – като отегчаващ фактор е в нарушение на забраната по чл. 56 НК за третиране на едни и същи обстоятелства едновременно като съставомерни, т.е. определящи съответното престъпление и като отегчаващи или смекчаващи. Казаното важи и за втория момент, изрично изтъкнат от САС като обосноваващ изключителна тежест на убийството – гаврата, на която е подложена С. след изпадането ѝ в безсъзнание. Чрез уговорката, която е направил във връзка с това обстоятелство – че „това се коментира ... извън чл. 56 НК за квалифициране на убийството като извършено с особена жестокост“, въззивният съд е създал единствено привидна предпоставка за коментираното наказание, защото тази уговорка не може да преодолее забраната по чл. 56 НК, ако се приеме за правилен подхода на този съд по утвърждаване на квалификацията по чл. 116, ал. 1, т. 6, пр. 3 НК именно с оглед на факта на въздействието, което подсъдимият е упражнил върху аналната и ректалната област на пострадалата. Доколкото изключителната тежест на престъплението е характеристика, която има отношение към индивидуализацията на наказанието, тя не може да бъде преценявана от гледище и на съставомерни обстоятелства. Във връзка с коментираните действия на

подсъдимия е по-важно обаче друго. Уврежданията, причинени в ананалната и ректалната област на пострадалата нямат отношение към причината за смъртта ѝ и не биха могли да послужат за определяне на правната квалификация на убийството. За квалификацията на това престъпление като извършено с особена жестокост са от значение обстоятелствата по причиняването на смъртта – използваният начин за умъртвяване, използваните средства за това, както и отношението на дееца към жертвата и нейните страдания. В този именно смисъл са и постановките в упоменатото от въззивния съд ППВС № 2-57, т. 15. В конкретния случай фактът на нанасянето на посочените увреждания, механизма, по който това се е случило, техният брой, тежестта им, обстоятелствата, при които са нанесени са от естество да характеризират личността на подсъдимия, като свидетелстват за проявена от него необуздана ярост при оказаното въздействие, негова отмъстителност, цинично желание да унижи и да накаже С. дори в смъртта ѝ. На тази база е възможно да се изведат проявени в извършеното характеристики на личността на подсъдимия като отмъстителност, ожесточение, цинизъм, като показател за поведение, ръководено от желание за власт, контрол, отмъщение. А фактите от значение за умъртвяването са свързани с притискането на дихателните отвори (уста и нос), на шията и на корема и гръдния кош. Интензитетът на това въздействие, при това в директен контакт с тялото на жертвата в предсмъртната му агония и оставането му безучастен към предсмъртните нейни мъки са без съмнение прояви на жестокост, коравосърдечие, ярост и ожесточение на подсъдимия, надхвърлящи жестокостта, която по принцип съпътства всяко умишлено убийство. Тези съображения обаче аргументират опасността на В. и са относими към квалификацията на престъплението, а не към индивидуализацията на наказанието.

Колкото до съображенията, свързани с личността на починалата и с трагичния начин, по който родителите ѝ са приели и понасят загубата ѝ, на които са се позовали съдилищата от предходните инстанции, те действително имат характера на отегчаващи обстоятелства, но не са достатъчни, за да надхвърлят обичайното за случаите на причиняване на смърт и разгледани в контекста на предпоставките за налагане на доживотен затвор, не обуславят изключителна тежест на извършеното. Защото загубата на човешки живот е всякога трагична и за близките на загиналия, и за обществото, още повече като се има предвид, че починалата К. С. е била млада, образована, социално добре интегрирана, работеща, обичана от близки и приятели, умееща да изгражда и да поддържа междуличностни връзки, установила дълбоки и удовлетворителни отношения с родителите си. Съдът е длъжен да познава и да прилага именно критериите на правото и във всеки отделен случай да направи професионално обоснована селекция на правно значимите обстоятелства съобразно с действителната тяхна тежест, дистанцирайки се от житейската емоция, която човешките чувства генерират.

Поради изложеното липсват основания извършеното от подсъдимия престъпление да бъде определено като изключително тежко.

Макар тази констатация да е достатъчна за елиминиране на възможността да се наложи доживотен затвор, следва да се отбележи, че приложимостта на утвърденото от въззивния съд наказание е уязвима и от гледище на другата предпоставка - невъзможност към момента на определяне на наказанието да се прогнозира поправимост на подсъдимия в рамките на срочно негово лишаване от свобода.

Без съмнение в цялостната концепция за доживотния затвор е вложена идеята, че поправянето и превъзпитанието на дееца са постижими като цели на наказанието. За да се наложи обаче това именно наказание, нужно е да са налице фактори, свързани с конкретно назовани, индивидуални особености на личността

на подсъдимия, които не позволяват към момента на наказването му да се прогнозира реализацията на тези цели спрямо него в рамките на предвидения в закона срок на лишаването от свобода и биха изисквали по-продължителен период на институционално въздействие. А в случая САС се е съгласил с преценката на първоинстанционния съд, че „ще бъде грешка да се приеме, че В. се явява непоправима личност“ и с аргументи в общ и абстрактен план и без опит да подчини същите на установените по делото факти относно В., е подкрепил решението на СГС за налагане на доживотен затвор.

Човешка и житейски напълно понятна е реакцията на родителите на загиналата, изискваща наказанието да осъществи единствено репресивната своя цел, да донесе житейско възмездие, което според тях ще има за свой последващ ефект превенция на престъпленията от този вид. Поправителната и превъзпитателната цел на наказанието или поне доверието в нея отсъстват от представите на частните обвинители и граждански ищци. Но те фигурират в закона и е невъзможно да не ангажират вниманието на съда, който е задължен да прилага правилата му, съответно да прилага заложената в него справедливост в обективен, в правен аспект. За това съдът е длъжен всякога да изтъкне конкретните причини, поради които приема, че към момента на определяне на наказанието тези цели са непостижими по отношение на конкретния деец в рамките на срочно негово лишаване от свобода. В случая въззивният и първостепенният съд не са успели да го сторят и не случайно, а защото такива предпоставки няма.

Формално упоменати са във въззивното решение факта на липсата на преходни осъждания на подсъдимия, възрастта му и трудовата негова ангажираност. Но практически не им е отдадено значение. Игнориран напълно е и потенциала, който младостта на В. носи по отношение на възможната негова поправимост. Игнориран е и факта, че извън престъплението и до неговото извършване в поведението на подсъдимия не е имало пряк или косвен израз, нито индикации за формирани възгледи относно криминалното поведение като нормално и приемливо, няма доказателства за изграден у него модел на използване на насилие и агресия в начина си на живот и изобщо за изграден поведенчески модел, изключващ нормалното му функциониране в обществото. Напротив, описван е като добър, нормален, неагресивен.

Изложените обстоятелства налагат като очевидна преценката, че положителните цели на наказанието, заложен в чл. 36 НК е възможно да бъдат реализирани по отношение на подсъдимия в рамките на срочно негово лишаване от свобода. Поради това въззивното решение следва да се измени, като потвърденото с него наказание доживотен затвор следва да бъде смекчено с налагане на лишаване от свобода за срок от 20 години, отмерени при отчитане и на посочените по-горе отегчавачи отговорността на подсъдимия обстоятелства.

Водим от изложеното и на осн. чл. 354, ал. 2, т. 1 НПК, Върховният касационен съд, второ наказателно отделение

РЕШИ:

ИЗМЕНЯ решение № 206 от 11.07.2022 г. по ВНОХД № 296/2022 г. на Софийския апелативен съд-Наказателно отделение, като намалява наложеното на подсъдимия В. В. В. наказание от доживотен затвор на лишаване от свобода за срок от 20 (двадесет) години, което да се изтърпи при първоначален строг режим.

ОСТАВЯ В СИЛА решението в останалата му част.

ОСЪЖДА подсъдимия В. В. В. да заплати в полза на гражданските ищци и частни обвинители И. С. и И. С. сумата от 6000 лева за направени от тях разноси в касационното производство по делото.

Настоящото решение е окончателно.

Председател:

Членове:

1.

2.
